

FYNSKE AARBØGER

IX₃

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR FYNS STIFT
ODENSE 1967

INDHOLD

Pedersen, Johannes: Om familien Rohmanns sidste år i Rønninge	337-392
Jensen, K. J.: Den danske garnison i Nyborg 1942-1943	393-426
Kjærboe, Tove: Skippertidens huse og døre i Ærøskøbing og lidt om de gamle håndværkere	427-464
Mørch, Søren: Forsøg på en udredning af Claus Brocken- huus' økonomiske forhold (ca. 1620-1640)	465-528
Ny lokalhistorisk litteratur	529-531

Manuskripter, der ønskes optaget i årbogen,
bedes sendt til lektor Åge Fasmer Blomberg,
gartnerboligen, Langesø, 5462 Morud,
til hvem også henvendelser i redaktionelle anliggender
samt årbøger og andre skrifter,
der sendes til Historisk Samfund, bedes adresseret

FORENINGSMEDDELELSER

Søndag den 22. maj 1966 fandt årets første sommerudflugt sted. Efter manges ønske gik den til Ærø. Deltagerne samledes ved Ærø-færgen i Svendborg. Efter ankomsten til Ærø var der byvandring under ledelse af forfatterinden Tove Kjærboe. Kl. 13 spistes den medbragte frokost på hotel Harmonien, og kl. 14.30 var der udflugt pr. bus til Bregninge kirke, hvor sognepræst Finn Poulsen gav en orientering, og derefter tog man til Søbygård og så det store voldanlæg; her talte lærer Frode Lund.

Lørdag den 18. juni var der udflugt til Assens, hvor vi så fabrikant Ernsts store sølvsamling, og søndag den 21. august havde vi en Historisk Dag på Nordfyn. I tiden kl. 14–17 kunne ikke blot medlemmer, men alle historisk interesserede aflægge besøg på fire forskellige steder, hvor der så blev givet en orientering. I Glavendruplunden talte musæumsinspektør, cand. mag. Erling Albrechtsen, i Sønderø kirke gjorde lektor cand. mag. Åge Fasmer Blomberg rede for kirken og dens inventar, i Allesø fortalte adjunkt cand. mag. Hans Henrik Jacobsen om Allesø under den tyske besættelse og endelig redegjorde overlærer Birger Isaksen i Otterup for tyske kirke og hospital. Orienteringerne blev givet første gang kl. 14 og gentaget kl. 15 og 16.

Søndag den 11. september var der besøg i Viby på Hindsholm, hvor forpagter H. P. Madsen, Måle, fortalte om landsbyens gamle særprægede gårde, og vi af-lagde besøg i gårdejer Markvardens gård. I Viby kirke holdt sognepræst Jørgen Larsen foredrag, og kl. 12 var vi i Rynkeby kirke, hvor sognepræst Jørgen Hansen oplyste os om kirken og dens interessante kalkmalerier. Derefter kørtes til Kerteminde, hvor man spiste den medbragte frokost på restauration Pax. Kl. 15 af-lagde man besøg hos grosserer Nexø-Larsen på Hindemae, hvor lektor Åge Blomberg holdt foredrag, og derefter var der adgang til hovedbygningen, hvor medlemmerne fik lejlighed til at se grosserer Nexø-Larsens store samling af sølv, kobberstik og malerier.

Historisk samfund bringer grosserer Nexø-Larsen og gårdejer Markvardsen en hjertelig tak for gæstfrihed og venlig modtagelse og takker alle foredragsholderne, fordi de så beredvilligt stillede sig til Samfundets rådighed.

Lørdag den 18. marts 1967 holdtes årsmøde på Møntergaarden i Odense, efter at der i forvejen havde været repræsentantskabsmøde på Park hotel. Kl. 15 afholdtes generalforsamlingen. Formanden bød velkommen, og efter hans forslag valgtes civildommer Rindberg til dirigent. I sin beretning omtalte formanden årets møder og gjorde rede for de udflugter, der var påtænkt i løbet af sommeren. Han takkede dernæst staten, kommunale myndigheder og private institutioner for deres støtte til Samfundet. En særlig tak blev rettet til N. M. Knudsens fond for en engangsunderstøttelse. En billedbog om Bogense omkring århundredskiftet ville udkomme til efteråret. Repræsentantskabet havde set sig nødsaget på grund af de stigende udgifter til at forhøje det årlige kontingent til 20 kr., og kontingentet ville for fremtiden blive opkrævet pr. giro, en giroblanket ville følge med årbogen. Til slut takkede formanden næstformanden, overbibliotekar Jørgen Holck, der ønskede at udtrede af forretningsudvalget, for det store arbejde, han havde udført

II

i de mange år, han havde siddet i Samfundets bestyrelse. Overbibliotekar Holck takkede og udtalte gode ønsker for Samfundet. Man gik dernæst over til punkt 2 på dagsordenen. Forslag om ændring af paragraf 4 i lovene vedrørende forretningsudvalgets størrelse. Sekretæren fremlagde forslaget, der gik ud på, at i paragraf 4 ændredes „samt yderligere 3 medlemmer“ til „samt yderligere 7 medlemmer“. Forslaget blev enstemmigt vedtaget. Derefter aflagde i kassererens fraværelse bankfuldmægtig Tang-Koch regnskabet, der balancerede med 28.845 kr. og sluttede med en kassebeholdning på 9.343,87 kr., heraf var dog kr. 1.019,07 båndlagt til billedbogen om Bogense. Til medlemmer af repræsentantskabet genvalgtes læge Ehlert, Bogense, gårdejer H. P. Hansen, Eskildstrup, gårdejer Svend Frederiksen, Åsum, friskolelærer Garnæs-Petersen, Refsvindinge, landsarkivar Lindberg-Nielsen, Odense, apoteker Jens Strøyberg, Assens, adjunkt H. H. Jacobsen, Odense, og konsulent Åge Lauritsen, Ollerup, samt nyvalgtes museumsdirektør Nils Oxenvad, Odense, og museumsinspektør Erling Albrechtsen, Odense. Til revisorer genvalgtes bankbestyrer Lindegaard og bankfuldmægtig Aage Sørensen, Odense, til revisorsuppleant genvalgtes bankassistent Due, Kerteminde.

Efter generalforsamlingen holdt statsmeteorolog Ingolf Sestoft foredrag: Vejr og klima i Danmarkshistorien.

Efter generalforsamlingen og foredraget valgte repræsentantskabet forretningsudvalget: Formand blev lensbaron Berner Schilden Holsten, Langesø, næstformand konsulent Aage Lauritsen, Røde Mølle pr. Ollerup, kasserer bankdirektør Erik Nærø, Odense, sekretær og redaktør lektor Åge Fasmer Blomberg, Langesø, og 2. sekretær adjunkt H. H. Jacobsen, Odense. Desuden valgtes gårdejer H. P. Hansen, Eskildstrup, landsarkivar Lindberg-Nielsen, Odense, og nyvalgtes programleder Aage Petersen, Middelfart, museumsdirektør Nils Oxenvad, Odense, og museumsinspektør Erling Albrechtsen, Odense.

REPRÆSENTANTSKABETS MEDLEMMER

Albrechtsen, Erling, museumsinspektør, Odense.
 Berner Schilden Holsten, H., lensbaron, Langesø.
 Bjerre, Hans, overlæge, dr. med., Fåborg.
 Blomberg, Å. Fasmer, lektor, Langesø.
 Brandt, H., cand. pharm., Faaborg.
 Ehlert, Knud, læge, Bogense.
 Frederiksen, Svend, gårdejer, Åsum pr. Odense.
 Fredholm, Poul, malermester, Bregninge, Tåsinge.
 Hansen, Kr., rentier, Birkely, Årslev.
 Hansen, H. P., gårdejer, Eskildstrup pr. Pederstrup.
 Hansen, Philip, kredsdyrlæge, Svendborgvej, Hjallesø.
 Holck, J., overbibliotekar, Assens.
 Jacobsen, H. H., adjunkt, cand. mag., Odense.
 Kiilsgaard, Chr., tandlæge, Rudkøbing.
 Lauritsen, Åge, konsulent, Røde ml. pr. Ollerup.
 Marcussen, Ove, museumsinspektør, Svendborg.
 Nielsen, C. Lindberg, landsarkivar, Odense.
 Nielsen, J. Due, restauratør, Kerteminde.
 Nærø, Erik, bankdirektør, Odense.
 Oxenvad, Nils, museumsdirektør, Odense.
 Petersen, Åge, redaktør, Middelfart.
 Petersen, Garnæs, friskolelærer, Refsvindinge.
 Priisholm, K., statshusmand, Lunkebugten, Landet, Taasinge.
 Rud, Gunni, sognerådsformand, Horne.
 Stenbjerre, Knud, rektor, Nyborg.
 Strøyberg, Jens, apoteker, Assens.
 Weber, J., overlærer, Marstal.

FORRETNINGSUDVALGET

Lensbaron Berner Schilden Holsten, Langesø, formand.
 Konsulent Åge Lauritsen, Røde mølle pr. Ollerup, næstformand.
 Bankdirektør Erik Nærø, Odense, kasserer.
 Lektor Åge Fasmer Blomberg, Langesø, sekretær.
 Jacobsen, H. H. adjunkt, cand. mag., Odense, 2. sekretær.
 Gårdejer H. P. Hansen, Eskildstrup pr. Pederstrup.
 Museumsdirektør Nils Oxenvad, Odense.
 Museumsinspektør Erling Albrechtsen, Odense.
 Programleder Åge Petersen, Middelfart.
 Landsarkivar Lindberg Nielsen, Odense.

IV

Ved salg til medlemmerne af de ældre årbøger m. v. gælder indtil videre følgende priser (henvendelse til sekretæren, lektor Blomberg, Gartnerboligen, Langesø, 5462 Morud.

HISTORISK AARBOG FOR ODENSE OG ASSENS AMTER

Aarbog 1919, 1922-34, 1936-38, i alt 18 hæfter: 10 kr., enkelte hæfter 1 kr.
 Registerhæfte til Aarbog 1913-25: 50 øre.
 Maaløe: Assens gennem 700 Aar: 5 kr.
 Jacob Madsens Visitatsbog, i Hæfter: 2 kr., enkelte hæfter: 50 øre.

HISTORISK SAMFUND FOR SVENDBORG AMT

Aarbog 1916: 5 kr. pr. stk., for så vidt eksemplarer haves (udsolgt i boghandelen).
 Aarbog 1918-22, 1924-37, i alt 18 hæfter: 10 kr., enkelte hæfter 1 kr. (bogladepris 2 kr. pr. hæfte).
 Den Reventlowske Skole i 150 Aar: 3 kr. (udsolgt i boghandelen).
 Ejnar Pedersen: Friderich Bagger til Juulskov: 1 kr. (bogladepris 2 kr.).
 Albert Thomsen: Avnslev-Bovens Sognes Historie I (særtryk af Svendborg amt): 1 kr. (bogladepris 2 kr.).
 Løgstrup: Danmarks ældste Præstegaard (særtryk af Svendborg amt): 1 kr. (bogladepris 2 kr.).
 L. Böttiger: Vesterskjerninge, Ulbølle og Omegn: 5 kr. (udsolgt i boghandelen).

HISTORISK SAMFUND FOR FYNS STIFT

Fynske Aarbøger 1939-55: 2 kr. pr. årgang.
 - - 1956: 5 kr.
 - - 1959-61: 8 kr.
 - - 1957 og 1958 er udsolgt.
 - - 1962-63: 10 kr.
 - - 1964-66: 15 kr.
 - - 1967: 20 kr.

Hans Henrik Jacobsen: Historikeren Vedel Simonsen t. Elvedgaard: kr. 10,00
 Balslev: Fra fynske Præstegaarde: kr. 3,50.
 Danmarks Riges Breve, Amsudgaven for Fyn og Lolland-Falster, II 1-3: 1 kr. pr. hæfte (ikke i boghandelen).
 Blatt: Under vor Haand og Segl: 50 øre.
 C. A. Christensen: Historiske Oversigter til Danmarks Riges Breve. I. hæfte 1250-1305: 50 øre.
 Jørgen Hæstrup: Vaabenmodtagelser paa Fyn under Besættelsen. Kr. 3,00.

For medlemmerne gælder indtil videre følgende prisnedsættelser:

Medlemmerne kan erhverv H. H. Jacobsen: „Fast i Nød“, Fynske Livregiments historie 1614–1964, til en favørpris af 20 kr. (bogladepris 30 kr.). Bogen er på 275 sider og rigt illustreret. Bogen fås ved henvendelse til Fynske Livregiment, Kasernen, Odense.

E. Kroman: Skriftens Historie i Danmark fra Reformationen til Nutiden: favørpris kr. 10.00 (bogladepris 18 kr.).

Dr. Hjelholts Skriftprøver fra Tiden efter Reformationen til Midten af det 19. Aarhundrede. Favørpris kr. 6,80 (bogladepris kr. 8,50).

Nygaard: Anvisning til at drive historisk-topografiske Studier. Kr. 2.00.

Helge Søgaard: Litteraturvejledning for kulturhist. provinsmuseer. Kr. 5.00.

Nationalmuseet og den lokalhist. forskning. Kr. 2.00.

Knud Prange: Heraldisk Nøgle til Nyt dansk Adelslexikon. Kr. 16.00.

H. Hansen: Opbevaring og ordning af købstadarkiver. Kr. 2.00.

Bauer: Calender for årene indtil 2200 e. Kr. 12.00 kr., indb. 14.00 kr.

Knud Prange: Heraldik og Historie. Kr. 7.00, indb. 9.00.

Ved henvendelse til Dansk Hist. Fællesforening, landsarkivet, Viborg, kan medlemmer af foreninger under D.H.F. til favørpris erhverve disse bøger.

Ved henvendelse til sekretæren, lektor Blomberg, Gartnerboligen, Langesø, kan medlemmerne købe Svendborg amts bebyggelsesnavne, udgivet af stednavneudvalget, for kr. 16 (bogladepris kr. 24).

Ligeledes kan medlemmerne ved henvendelse til Dansk Hist. Fællesforening, landsarkivet, Viborg, tegne subskription på det af Dansk Historisk Fællesforening udgivne tidsskrift *Fortid og Nutid* for 15 kr. + portopenge.

„Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie“ tilbyder medlemmerne sine publikationer til favørpris (2/3 af bogladepris).

Udgivet eller under udgivelse er: 1. Ældre danske tingbøger. Herlufsholms birks tingbog 1616–19, 1630–33 (ca. 40 ark.). Åsum herreds tingbog 1640–48 (ca. 52 ark.). Skast herreds tingbog 1636–40 (ca. 80 ark.). Sokkelund herreds tingbog 1621–22, 1625–30 (ca. 52 ark.). Favørpris 1 kr. pr. ark a 16 sider + porto.

2. Kilder til kirke- og præstegodsets historie. Sjællands stifts landebog 1567. Favørpris 10 kr. + porto.

Jacob Ulfelds Jordebog 1588 ved Svend Gissel. Favørpris for samfundets medlemmer kr. 8,00.

Bestillinger modtages af udvalgets sekretariat, adr.: Rigsarkivet, København K.

De eksemplarer, Historisk Samfund modtager af andre historiske amtssamfundes årbøger, deponeres i Assens Amtsbibliotek, hvor interesserede medlemmer kan låne dem.

VI

Ifølge paragraf 2 i lov om naturfredning nr. 140 af 7. juni 1937 er alle jordfaste fortidsminder såsom gravhøje, gravpladser, stendysser og bautastene, voldsteder o. lign., gamle befæstningsanlæg samt ruiner fredet; der kan af fredningsnævnene træffes bestemmelse om, at der inden for en omkreds af 100 m fra fortidsminderet ikke må opføres nogen bygning, foretages beplantning eller anden foranstaltning uden særlig godkendelse.

I den anledning anmodes samfundets medlemmer om at have deres opmærksomhed henvendt herpå og gøre deres til, at fortidsminderne bevares på sømmelig måde, og såfremt dette ikke er tilfældet, da straks give meddelelse herom til formændene for fredningsnævnene i Odense, Assens og Svendborg amter, dommer *P. R. Edrén*, Odense, dommer *Olav Hansen*, Assens, og dommeren i Fåborg.

Forretningsudvalget henstiller indtrængende til medlemmerne at skaffe nye medlemmer. I betragtning af, hvor meget der gives for årskontingent 10 kr., skulle hvert medlem nemt kunne skaffe mindst ét nyt medlem.

HISTORISK SAMFUND FOR FYNS STIFT

er opstået 1939 ved sammenslutning af Historisk Samfund for Odense og Assens amter og Svendborg amts historiske samfund.

LOVE

for

Historisk Samfund for Fyns Stift.

§ 1.

Formålet for Historisk Samfund er at vække og nære den historiske interesse og at fremme studiet af den fynske øgruppes-historie.

§ 2.

Dette formål søges nået:

1. Ved udgivelse af arbejder vedrørende den fynske øgruppes historie, navnlig et årsskrift, kaldet „Fynske årbøger“.
2. Ved afholdelse af møder, med foredrag fortrinsvis om emner fra landsdelens historie, og ved udflugter til historisk interessante egne og steder.

§ 3.

Medlem kan enhver blive ved skriftlig eller mundtlig henvendelse til et medlem af bestyrelsen (repræsentantskabet eller forretningsudvalget) eller en af tillidsmændene. Årsbidraget er 20 kr., som opkræves ved udsendelsen af årsskriftet. Ændring af årsbidragets størrelse og opkrævningsmåden kan ske efter

repræsentantskabets beslutning. Udmeldelse må ske til kassereren inden hvert års 1. januar.

§ 4.

Styrelsen består af repræsentantskabet og forretningsudvalget.

Som medlemmer af *repræsentantskabet* indtræder i første omgang samtlige medlemmer af de to amtssamfunds bestyrelser, i alt 24. Repræsentanterne vælges på 3 år, således at der hvert år afgår en trediedel, de første to gange ifølge lodtrækning. Ved fremtidige valg, der finder sted på årsmødet, skal der tilstræbes en passende fordeling af mandaterne mellem de to amter og mellem land og by. For at muliggøre en hensigtsmæssig repræsentation for de forskellige herreder og byer kan antallet af repræsentanter forøges udover de oprindelige 24.

Repræsentantskabet vælger hvert år, umiddelbart efter årsmødet, af sin midte et *forretningsudvalg*, bestående af formand, næstformand, kasserer og sekretær samt yderligere syv medlemmer. Formanden og næstformanden skal være hjemmehørende i hver sit amt. Af forretningsudvalgets midste sammensættes et skriftudvalg bestående af to medlemmer fra hvert af de to amter.

§ 5.

Årsmødet afholdes i årets første kvartal. Her aflægges beretning om virksomheden, og det reviderede regnskab forelægges, ligesom der foretages valg af repræsentanter og to revisorer.

Regnskabet går fra 1. januar til 31. december.

§ 6.

Årsmødet bekendtgøres forud efter styrelsens skøn. Forslag, der ønskes behandlede, indsendes til formanden inden 1. januar. Lovændringer kan kun vedtages på årsmødet (eller på en ekstraordinær generalforsamling), når $\frac{3}{4}$ af de mødte medlemmer stemmer derfor.

KASSEREGNSKAB FOR ÅRET 1966

INDTÆGTER		UDGIFTER	
Beholdning	16,41	Bogtrykkeri, kliche og duplikering	11.247,87
<i>Tilskud:</i>		Foredrags- og forfatterhonorar	1.850,00
Ministeriet for kulturelle Anliggender	2.200,00	Udsendelse, porto, telefon m.v.	4.811,90
Forskellige sogneråd	900,00	Forsikring	65,90
Middelfart by	100,00	Kontingent til Dansk Historisk Fællesforening...	593,61
Svendborg amt	200,00	Generalforsamling og andre møder	470,39
Nyborg by	50,00	Blomster og gaver	425,55
Kerteminde by	100,00	Underskud ved udflugter	36,45
Svendborg by	150,00	Beholdninger:	
Odense by	500,00	Kasse	228,06
N. M. Knudsens fond		Fyens Disconto Kasse	8.066,74
(Éngangsunderstøttelse)	2.720,06	Samme („Bogense Bogen“)	1.019,07
	<u>6.920,06</u>	Giro	30,00
Emmy Larsen, København, til „Bogense Bogen“..	1.000,00		<u>9.343,87</u>
Kontingenter	19.644,00		
Salg af gamle årbøger	1.029,60		
Indvundne renter	235,47		
	<u>28.845,54</u>		<u>28.845,54</u>

Ovenstående regnskab er fundet i overensstemmelse med bøgerne, som vi har revideret. Beholdningerne er forevist os.

Odense, den 3. marts 1967.

Aage Sørensen. F. Lindegaard.

Odense, den 2. marts 1967.

Erik Nærøe.